

חובת הלבונה

אוצרות דעת, נטפי חיוק ופיקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגדו"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

מהי מנוחת הנפש?

מלופף אני בטירדות שונות, האם אוכל לזכות למנוחת הנפש?

העדר או חוסר מעש, אלא משמעותה החדרת חיות חדשה אשר גורמת תענוג עצום לאדם, כי האדם כשהוא חצי מת, אין לו שום תענוג, וכשמפיחים בו רוח חדשה של חיות, הוא מתמלא תענוג. ולמשקפים מן הצד, ישתקף תענוגו כאושר גדול ושלווה שאין כדוגמתה. מנוחתו לא תבוא משינה ועצלות, אלא אדרבא מחיות חדשה שמלאה את נפשו.

דוגמא לדבר מיום השבת: המסתובבים בחוץ בעת אמירת "נשמת כל חי" בשבת קודש, אע"פ שנראה אותם שלווים ושאננים, לא נעלה בדעתנו לומר שהם אלו שזוכים למנוחת השבת. ומאידך, אלו שנמצאים על מקום תפילתם ומתלהבים בשבח הוהאדה להשי"ת, אע"פ שנראה אותם עמלים ומתייגעים, לא נעלה בדעתנו לומר שהחסירו ממנוחתם. הא לנו שהיהודי הזוכה למנוחת הנפש בשבת קודש, הוא לא מי שהולך שקט ושאנן, אלא מי שמתמלא חיות דקדושה על ידי יגיעה ועמלות.

אכן כבר התלונן בפני פעם יהודי הרחוק מדרך החסידות על אודות מנהגי החסידים להאריך בשירות ותשבחות בליל שבת ולעמול ולהתייגע בתורה ותפילה. אצלי בתורה, אמר לי היהודי, כתוב לאמור שבשבת חייבים לנוח ושינה בשבת תענוג!

טעות חמורה היא. ומקורה בחוסר הבנת המושג מנוחת הנפש על פי התורה. והלא באותה מידה היה יכול לשאול על הפסוק "וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסבול", איך יתכן שיהודי שמנדד שינה מעיניו וראשו נשמת לו כלפי מטה בכל עת נמצא במנוחת הנפש? ומוכח שמנוחת הנפש איננה שקט ושאננות, אלא שלימות הנפש שנובעת מתוספת חיות!

מפיוזר למנוחה

יכולים אנו להוכיח ככל האמור גם מדברי רבינו

היתכן לומר שמנוחה זו טובה עבורו?! הלא איש יהודי צריך שתהייה לו הרגשות ושיתלהב במקום שצריך להתלהב.

ועוד זאת יש להבין: אם תכלית החיים היא להגיע למנוחת הנפש, איך יתכן שיש חילוק גדול בזה בין בני אדם (אפילו אצל אומות העולם), ישנם בני אדם שלווים מטבעם וקרי מזג, וישנם בני אדם רגזים מטבעם וחמי מזג.

מנוחה - עבודה

שאלות אלו מוכיחות לנו, שעלינו להתבונן יותר בעומק הבנתה של מנוחת הנפש זו, כדי שנדע לאמתה של תורה מה היא העבודה המוטלת עלינו כמאמר הכתוב "ויט שכמו לסבול".

אכן כשאנו באים ללמוד ולהבין מנוחה מה היא על פי התורה, עלינו להתבונן תחילה במשמעותה של מנוחת השבת, "ביום השביעי שבת וינפש" (שמות לא, יז), "בא שבת בא מנוחה" (בראשית ב, ב). והנה אצל ילד קטן שהבנתו דלה בענין ששת ימי בראשית, מנוחת השבת פירושה, שהקב"ה שבת ממלאכה ביום השבת ולא ברא בו כלום. אולם הספרים הקדושים למדו מלשון הפסוק (שם פסוק א) "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים לעשות", שהקב"ה עשה גם עשה מעשה ביום השבת, והיינו כי ביום השבת הכניס את הרוחניות בבריאה! עד ליום השבת קודש היתה הבריאה כגוף בלא נשמה הולך ומתקלקל ואינו יכול להתקיים זמן רב, ומאז יום השבת, נעשית כגוף עם נשמה המתקיים זמן רב. ועל פי זה כתב ה'אור החיים' הקדוש, שמדי שבת בשבתו נכנסת חיות חדשה בבריאה והיא זו שמקיימת אותה במשך ששת ימי המעשה הבאים אחריה!

נמצאנו למדים, שמנוחת הנפש אין משמעותה

בברכת יעקב ליששכר בפרשת ויחי נאמר (בראשית מט, טו): "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד". הרי אומר: כל יגיעתו של ייששכר בתורת ה' יומם ולילה, נובעת ממה שהוא רואה כי המנוחה טוב היא, ואשר לכן הוא מטה שכמו להתייגע כדי להגיע למנוחה זו. וכלשון הספורנו: "וזה ראה שהמנוחה בשלמות המושכלות אשר בו תנוח הנפש כענין ומצאו מרגוע לנפשכם (ידמיהו ו, טז), שהוא הטוב והתכלית המכוון, ויט שכמו לסבול".

והאמת שיסוד זה אשר נמצא להדיא גם בדברי רבינו בעל 'חובת הלבבות', מעורר פליאה, שהרי רגילים אנו מעודנו, שהתכלית אליה אנו שואפים בעבודתנו, היא להיות עובדי ה' ולהיות דבוקים בבוראנו, ומנוחת הנפש, הגם שהיא נחוצה מאוד, הלא היא רק כלי עזר כדי שנוכל לעבוד בו את ה', אבל לא מעבר לזה, והנה כאן לימדונו חכמינו ז"ל על סמך הכתוב, שהתכלית אליה אנו שואפים היא דווקא להגיע אל המנוחה, והמנוחה היא מטרה בפני עצמה ולא רק כלי עזר!

מנוחה מהי?

עוד יש להבין: אם מנוחת הנפש משמעותה מי שאי אפשר להוציא אותו משלוותו בשום פנים ואופן, יש לשאול, וכי תמיד טובה היא מנוחה זו לאדם? הלא פעמים הרבה, יש דווקא תועלת בכך שיוכלו להוציא משלוותו! וכבר יש לך בן אדם שעובר עבירות ר"ל, וכשמנסים לעורר אותו בדברי מוסר, אין הנסיון עולה יפה מרוב שהוא שלו בנפשו ושום דבר אינו מצליח לערער עליו את שלוותו, והלא טוב היה אם לא היה כל כך במנוחת הנפש והיה ניצל על ידי זה מדינה של גהנום!

דמו בנפשכם מי שאי אפשר להלהיבו לא בשבת קודש ולא ביום הכיפורים, תמיד הוא נותר בשלוותו,

הרבונות

כבר התלונן בפני פעם יהודי הרחוק מדרך החסידות על אודות מנהגי החסידים להאריך בשירות ותשבחות בליל שבת ולעמול ולהתייגע בתורה ותפילה. אצלי בתורה, אמר לי היהודי, כתוב לאמור שבשבת חייבים לנוח ושינה בשבת תענוג! טעות חמורה היא.

ומקורה בחוסר הבנת המושג מנוחת הנפש על פי התורה. והלא באותה מידה היה יכול לשאול על הפסוק "וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסבול", איך יתכן שיהודי שמנדד שינה מעיניו וראשו נשמת לו כלפי מטה בכל עת נמצא במנוחת הנפש? ומוכח שמנוחת הנפש איננה שקט ושאננות, אלא שלימות הנפש שנובעת מתוספת חיות!

בעל חובת הלבבות בפתיחתו, בדברו בענין היפך מנוחת הנפש, כאשר הוא מגדירו כפיזור הנפש, וכלשונו: "כמו שנאמר על אחד מן החסידים, שהיה אומר: המקום יצילני מפיזור הנפש. אמרו לו: מה הוא פיזור הנפש? אמר: שיהיה לי מומן בראש כל נהר ובראש כל קריה". והיינו כי נפשו מחולקת בכל עת להרבה חלקים קטנים מחמת הצטרפותה לדאוג ולהרבה דברים גם יחד הנמצאים במקומות רבים.

ומכאן שמנוחת הנפש היא מי שנפשו שלימה ואינה מתפזרת אנה ואנה, כי על כן היא יכולה להתדבק בבוראה. ומטעם זה אמרה תורה (מכילתא, שמות כ, ט): "שבות כאילו כל מלאכתך עשויה", כי בשבת צריכה הנפש שתהיה אסופה במלואה, ורק על ידי שתהיה אסופה במלואה בלי שום פיזור, תוכל להתענג. אין האדם יכול להתענג אם אין לו את כלי העונג, שהם הלב והנפש, ועל כן הוא מוכרח לסגור בערב שבת בין השמשות את כל עסקיו על מסגר ובריה, וזאת בכדי שלבו ונפשו יהיו עמו ויוכל לקיים וקראת לשבת עונג ולהרגיש טעם ב"נשמת"!

מה ראייה יש מיוסף?

במסכת יומא (ה, ב) איתא: "עני ועשיר ורשע באין לדין, לעני אומרים לו: 'מפני מה לא עסקת בתורה?' אם אומר: 'עני הייתי וטרוד במזונותי', אומרים לו: 'כלום עני היית יותר מהלל?!' - אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפעי, חציו היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס. עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלוקים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון: 'אבטליון אחי! בכל יום הבית מאיר, והיום אפל, שמא יום המעונן הוא?' הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו רום שלש אמות שלג. פרקוהו, והרחיצוהו, וסילוהו, והושיבוהו כנגד המדרה. אמרו: 'ראוי זה לחלל עליו את השבת'!

עשיר אומרים לו: 'מפני מה לא עסקת בתורה?' אם אומר: 'עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי, אומרים לו: 'כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר?!' - אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה, וכנגדן אלף ספינות בים, ובכל יום ויום נוטל נאד של קמח על כתיפו ומהלך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה. פעם אחת מצאווה עבדיו ועשו בו אנגריא (העבדהו מפני שלא הכירו אותו ולא ידעו שהוא אדום). אמר להם: 'בבקשה מכם, הניחוני ואלך ללמוד תורה!' אמרו לו: 'חיי רבי אלעזר בן חרסום שאין מניחין אותך!' ומימיו לא הלך וראה אותך, אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה.

רשע אומרים לו: 'מפני מה לא עסקת בתורה?' אם אומר: 'נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי', אומרים לו: 'כלום נאה היית מיוסף?!' - אמרו עליו על יוסף הצדיק: בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים, בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית, בגדים שלבשה לו ערבית לא לבשה לו שחרית. אמרה לו: 'השמע לי! אמר לה: 'לאו'. אמרה לו: 'הריני חובשתך בבית האסורין'. אמר לה: 'ה' מתיר אסורים' (תהילים קמו, ז). 'הריני כופפת קומתך' - 'ה' זקף כפופים' (שם פסוק ח). 'הריני מסמא את עיניך' - 'ה' פקח עורים' (שם). נתנה לו אלף ככרי כסף לשמוע אליה, ולא רצה לשמוע אליה.

נמצא, הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים!

הנה מתעוררת בכאן קושיא עצומה. הלא עוסקים כעת בביטול תורה, שהרי כך שואלים את הבא לדין "מפני מה לא עסקת בתורה". שואלים את העני 'מפני מה לא עסקת בתורה', הוא עונה: 'עסוק הייתי בגלגול חובות', ועל זה משיבים לו: 'הלל היה עני ממך ואעפ"כ עסק בתורה', שואלים את העשיר 'מפני מה לא עסקת בתורה', הוא עונה: 'טרוד הייתי בנכסי הרבים', ועל זה משיבים לו: 'רבי אלעזר היה עשיר ממך ואעפ"כ עסק בתורה'.

אבל כשבאים אל הרשע, מה ראייה מביאים לו מיוסף? הלא אינו כלל ממין הענין, שהרי כל גדולתו של יוסף בבית פוטיפר לא היתה כי אם עמידתו בנסיון, ומה לזה ולעסק התורה? וזו תמיהה עצומה.

מה תרצו? הלא התמנית לעסקן, עוסק אני כעת בענין נכבד מאוד של שלום בית...

למה נטרדת?

אכן, לכשנדייק בלשון חז"ל, נראה שדייקו היטב בלשונם ללמדנו בינה שכל הטענה כנגד זה שלא עסק בתורה, איננה מדוע לא עסקת בתורה, אלא מדוע היית טרוד כל כך מחמת המצב החיצוני שהיית שרוי בו. אמנם כן, לאחר שנטרדת מחמת המצב, כבר אין לבוא אליך בטענה מדוע לא עסקת בתורה, שהרי האדם הטרוד אינו שייך שיתפנה לדברי תורה, אבל הטענה עליך היא מדוע היית חלש בביטחונך, כי אילו היית איתן בבטחונך והיית נמנה על אוכלי המן שניתנה להם תורה, לא היית נבהל כל כך מן המצב ולא היית נטרד מחמת כן.

מי שיש לו מנוחת הנפש הנובעת מן הבטחון בה, אינו צריך לקרוע את עצמו מן הטרדות ברצונו לעסוק בתורה, אלא מצבו מתחילה אינו טרוד אותו כלל, כי יודע שהקב"ה יעזור לו ויעמיד לו כל הצטרכויותיו.

הלא כן אנו רואים שאברכים צעירים כל טרדה קטנה מוציאה אותם משלוותם עד שאי אפשר לדבר אתם, ולעומתם אנשים שכבר גדלו והיו לאנשים, גם אם יעמדו לפני כמה עניינים גדולים בזמן אחד (הנה מדברים לו נכבדות לאחת מבנותי, ובדיקו בעוד שבוע הוא משיא את בנו וטרם ידוע לו מאין ישיג כדי הוצאות), לא יכירו עליהם בבית המדרש שדבר מה פוקד אותם. וסיבת החילוק, כי מי שכבר עבר עליו דבר או שנים בחייו, למד מתוך נסיונו שהקב"ה עוזר ועל כן אין הוא יוצא משלוותו.

הא לנו שהמצב שהאדם שרוי בו, אינו מוכרח לגרום לו ל פיזור הנפש, ואם יהיה בטחונו איתן בה, כל הרוחות שבעולם לא יוכלו לפזר את נפשו.

ומעתה זהו הפירוש בדברי חז"ל במסכת יומא: כששואלים את העני והעשיר מדוע לא

עסקו בתורה, והם משיבים שהיו טרודים זה בהשגת פרנסתו וזה בדאגת נכסיו, באים אליהם בטענה מדוע לא למדו מהלל ורבי אלעזר, שאין העניות והעשירות עשויה להטריד את מנוחת הנפש.

וכמו כן, כאשר הרשע בא לדין, שואלים אותו: מדוע לא עסקת בתורה? והוא משיב: טרוד הייתי ביצרי. רוצה לומר: כשהתיישבתי ליד הגמרא ללמוד, פתאום עלו בי מחשבות על אודות מה שארע עמי אך אתמול. הוצאתי את התהלים, ושוב עלו המחשבות במוחי, מי יודע אם אמירת התהלים שלי מרוצה לפני הבורא או לא. סוף דבר, נפשו מפוזרת היתה מחמת יצרו ועל כן לא עלה בידו לעסוק בתורה. ועל זה מביאים לו ראייה מיוסף הצדיק, שלמרות יצרו הגדול, לא נתפזרה נפשו.

דורשים מכל איש יהודי, שיבוא למדרגה, שבה שום דבר חיצוני, כולל ענייני יצר ומכשול, יוכל להטריד אותו ולפזר נפשו.

הטרדה איננה

שואל האדם: 'מה תרצו? הלא התמנית לעסקן, עוסק אני כעת בענין נכבד מאוד של שלום בית, ויחד עם כן אני צריך כעת להתקשר לפלוני ולפלוני ולסדר כמה וכמה עניינים, אני מסובב את כל העולם כולו על אצבעי הקטנה, וכי תרצו שלא אהיה טרוד?'

אומרים לו: 'לא, לא, חייב אתה לדעת שהתורה ניתנה באופן של "שבות כאילו כל מלאכתך עשויה", וחייב אתה לבוא אל שעת לימוד התורה כשאתה פנוי מכל עסקי העולם, חשובים ככל שיהיו, ולהתיישב על יד הגמרא במנוחת הנפש. ואם לא ידעת איך מתרגלים בכך, עליך להתבונן היטב בחשיבות המנוחה ובגודל התענוג שהיא מסיבה לאדם, וירא מנוחה כי טוב", ואז "ויט שכמו לסבול", לעמול ולהתייגע כדי להפוך כל טרדה שמקורה בפיזור הנפש למנוחת הנפש'.

הלא אי אפשר לזכות לטעם בשבת קודש ולעבודת ה', כאשר הנפש מפוזרת ומפורדת, ועל כן לימדו אותנו חכמינו במסכת יומא, שכל אדם יכול להפוך כל מצב שגורם לו להיות טרוד - לכזה שלא יטריד אותו כלל!

הרבה עשו כן ועלה בידם

יועיל לנו מאוד כאשר נתבונן סביבנו ונראה שהרבה עשו כן ועלה בידם, ולא דווקא תלמיד חכמים מופלגים וקדושי עליון, אלא אפילו אנשים פשוטים שעשו כן, זכו למנוחת הנפש שאין כדוגמתה.

במסכת קידושין (ג, א) מבואר שרבי יוחנן היה נעמד מלפני הגויים הזקנים, באמרו: כמה הרפתקאות עברו על אלו, ופירש רש"י וראו נסים הרבה ומופתים. וביאורו של דבר, כי מי שעברו עליו מצבים רבים בחייו, ושתרשה בו הידיעה שיש מנהיג לבירה, הגם שהוא גוי וכבר אינו מתפעל כל-כך מכל דבר שבעבר היה מטריד את מנוחתו. ואם בגוי הדברים אמורים, קל וחומר בן בנו של קל וחומר, באיש יהודי, שבוודאי יכול להגיע למדרגה שבה שום דבר לא יטריד את מנוחת נפשו!

נתחזק בענין זה, ובוודאי נוכל להגיע למדרגה זו בקרוב!

(מתוך סדרת השיעורים על 'שער הביטחון' שבספר 'חובות הלבבות', שיעור ל"ג, לשמיעת השיעור המלא, חייגו לקו השיעורים (בא"י), לחצו בכניסתכם למערכת 2 - שיעורי חובות הלבבות), ובחירו שיעור 33. שמעו (ביטחון)

כיצד מתקנים?

תורה, תשובה וצדקה בימי השוכבי"ם

צדקה - תציל

עוד יש מהלך מהצדיקים שאינו ידוע כל כך, ונקדים תחילה: ידוע ומפורסם שעסק הצדקה הוא תיקון גדול לשוכבי"ם. כך הוא בכל ספרי טשערנאביל שתיקון גדול הוא לכתת רגליים כדי להתרים יהודים לצרכי צדקה. היגיעה והזיעה... תיקון גדול הוא שמועיל להחזיר את חלקי הנשמה האבודים. בבית אברהם (לשבת הגדול) הביא שהרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא זיע"א לא רצה ליתן תיקונים כאחיו, כגון להתענות ולהיות ער לבלי שישי ולומר תהלים בשבת בבוקר. פעם אחת אמר למשמשו שהוא רוצה לומר איזה תיקון. כולם נקבצו ובאו לשמוע. פתח ואמר: "מחפש אני דבר שמצד אחד לא יהיה קשה מדי כדי שלא יהיה דבר שאין הציבור יכול לעמוד בו, ומצד שני לא יהיה קל מדי, כי אם יהיה קל מדי, לא תהיה לו את התועלת. אבל עכשיו מצאתי תיקון, והוא לכתת רגליים לצרכי צדקה, אשר זהו דבר שאינו קשה מדי ותועלתו גדולה ועצומה!" אכן אצל הצדיקים היה זה ענין גדול להטריח את עצמם, ואם נחלו בזיונות, מה טוב הרגישו אז.

כל זה הוא בענין ללכת לאסוף כספים, אבל בכלל נתינת צדקה היא תיקון גדול ומכריחה את הקליפות. ה'קדושת לוי' מביא על הפסוק (פרשת ויחי) "גד דוד יגודנו", בטעם שאמרו חז"ל ליתן צדקה קודם התפילה, כי האדם רוצה להתדבק בתפילתו לה', ומי מעכב בעדו? הקליפות. כי הנשמה יכולה להתדבק בה', אלא שהקליפות מונעות ממנה. וכשהאדם נותן צדקה קודם התפילה, הוא מכריח את הקליפות ועכשיו יש לו נח להתדבק בה'. הוא הדבר כשלאדם חסר חיים, זה מפני שהקליפות גזלו ממנו חלקי נשמה, וכיון שהוא נותן צדקה, הקליפות נכרתות, וממילא הוא יכול להגיע למדרגה יותר גבוהה.

צדקה מסוג אחר...

והנה דבר אחד יש שהוא מסוגיית הצדקה, אבל אינו בכסף, והוא מה שכתב בראשית חכמה שאם האדם עוזר ליהודים להתקרב אל ה' בכל אופן שהוא, תיקון גדול הוא לחטאים כאלה. לתת חיזוק ליהודי, לעזור ליהודי למצוא חברותא, לדבר עם מי שנמצא במדרגה קצת נחותה ולהרימו. כל הדברים מן הסוג הזה הם תיקון גדול. ומבאר בראשית חכמה שהיות שפגמו של חטא זה הוא שנשמה היתה צריכה לבוא בעולם ונחטפה, לכן כשהוא מוצא אדם שלדאבון לב גם הוא חטוף כי נשמתו מסובבת בקשיים ועבירות, עליו לעשות אותו דבר ממש, דהיינו להוציא אותו מהקליפה. קליפה אין כוונתה בהכרח לסירוף של הבעש"ט שבו השדים והרוחות חטפו איזו נשמה והיה צריך לפדותה, אלא כל אדם שאינו יכול להתקדם ברוחניות כי יש לו קושי, אם מחמת תכונותיו, אם מחמת הרגליו הרעים, אם מחמת אי ידיעה, אם מחמת שהוא שבור ברוחו, נקרא שהוא שבו בקליפה, וכשהאדם הולך ומחזק יהודי כזה. הוא נותן לו קצת חום, קצת חיזוק, ומושכו כלפי מעלה, הרי הוא מציל נשמה מהקליפה שאינה נותנת לו להרגיש את הקב"ה, והרי זה תיקון להוציא את חלקי נשמתו שנשבו על-ידי הקליפות ולהחזירם אליו.

הנה בתקע בשופר אנו מבקשים ושאי נס לקבץ גלויותינו מארבע כנפות הארץ. וכוננתנו לומר בזה שכן הקב"ה עושה, כפי שאנו אומרים בשאר הברכות, כגון בברכת חונן הדעת "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה", ובברכת רפאנו "כי א-ל מלך רופא נאמן ורחמן אתה". וזהו סיום הברכה, מקבץ נדחי עמו ישראל, לומר שכן הקב"ה עושה. וכידוע שיש בברכה זו יהי רצון המובא בהרבה סידורים להחזיר את החלקים האבודים, כי הקב"ה בעצם הוא מקבץ נדחי עמו ישראל. נדחי היינו חלקי הקדושה שנדחו. כשהאדם עוסק בקיבוץ נדחים, זה גורם לכך שגם חלקי הקדושה שלו יחזרו אליו. מקבץ נדחי עמו ישראל!

הראית לדעת ג' דרכים שונות להתחזקות בימי השוכבי"ם, אשר כולם שווים לטובה להתקרב את ה' יתרו ולעבודו בלבב שלם!

בגליון האחרון (גליון ז) הצגנו מאמר מיוחד להבנת ענין התיקון בימי השוכבי"ם, עתה ניגש לענין מעשה, כיצד עושים זאת בימינו אנו.

יש כמה וכמה מהלכים נפלאים של עשה טוב שהצדיקים העמידו אשר ביכולתם לסייע לאדם הרבה לאסוף בחזרה את חלקי נשמתו האבודים בימי השוכבי"ם.

תורה - למעלה מן הזמן

בראש ובראשון הנהיגו הצדיקים את ענין היגיעה בתורה כתחליף לתעניות. ואחד מההסברים לדבר הוא על פי מה שכתב במשן חכמה (פרשת ויחי) להסביר מדוע התורה נקראת חיי עולם ותפילה חיי שעה. שכן מצוות ותפילה וכל הדברים האלה, שייכים לזמן. לתפילה יש זמנים: שחרית, מנחה, ערבית. למצוות יש זמנים: ביום, בלילה, יו"ט, שהחיינו והגיענו לזמן הזה. ובכן, הכוח של המצוות כאילו נכנס אל תוך העוה"ז. הוא בסדר העולם. אם הוא קשור לזמן, פירושו של דבר שבדרגה מסוימת הוא שייך לזה העולם. לעומת כן, התורה היא למעלה מהזמן. לכן מצווה האדם והגית בו יומם ולילה. אין שום זמן שהאדם פטור בו מלימוד התורה, כי התורה מגיעה ממקום יותר גבוה.

והנה הכלל הוא שכאשר האדם הולך ומעלה את עצמו למקום יותר גבוה, מקום שקיים אצלו בפנים, בנשמתו, יש לו כוח מיוחד של למעלה מן הזמן. הנה החפץ חיים' השקיע הרבה להראות שאפשר ללמוד מכל ענין גשמי לענינים רוחניים, והיסוד כבר נמצא באו"ח הק' (פרשת בא) שם הוא כותב שהקב"ה ברא את הדברים הגשמיים כדי שנוכל ללמוד מהם לדברים רוחניים. הוא מדבר שם בענין העלאת ניצוצות שאפשר ללמוד מהאבן השואבת (המגנט) שעל ידי חלקי קדושה אפשר לשאוב חלקי קדושה אחרים, אשר זהו היסוד שאנו לומדים כאן. ובכן, בימינו הומצא הלוויין היוצא שכאשר האדם יוצא מהסדר ומהצמצומים של המצב, הוא יכול לשלוט ולתקן. זה אחרת לגמרי. תורה היא כוח גדול, כי הולמד תורה, נצמד לדבר שהעולם נברא על ידו. זה כוח שהוא מעבר לסדר הטבע.

תשובה - קדמה לעולם

כעין זה הוא ענין התשובה שקדמה לעולם, כי אף היא פועלת במהלך זה. כל עוד אתה נמצא במצב זה, במצב זה אין מה לתקן, כי זה מה שהוא. דומה אתה למי שנקטע לו אבר אשר ידוע לו היטב שאין להחזיר את הנעשה. הוא משלים עם זה שהוא הולך לחיות את כל חייו בלי אותו אבר. אולם כל זה כשהוא נמצא באותו כדור, אבל אם הוא בדרך משל חוזר בגלגול אחר, הוא הרי בא עם גוף חדש והגוף החדש יכול להיות בריא ושלם בכל אבריו. כך כל הדברים שמצד העולם הזה הם מעוות לא יוכל לתקן, ברגע שאתה יוצא קצת מהעולם וחוזר, אתה יכול לתקנם.

כך הם פני הדברים לענין 'לא ידח ממנו נדח' בכלל לגבי הנשמות באופן כללי. אנשים מסתובבים עם כאב גדול שפלוני הוא חוטא, והכאב הגדול ביותר הוא כשרואים שהוא נפטר מן העולם באופן זה ולא זכה לחזור בתשובה. אך האמת שכל זה הוא מצד העולם הזה, אבל הנשמה עדיין קיימת והיא שבה אל בית אביה. תמיד יש את המהלך שכאשר הנשמה יוצאת מזה העולם היא באה אל תיקונה.

והתורה פועלת במהלך זה. ובוודאי הכוונה ליגיעת התורה, וכבר הבאנו כמה פעמים מהנהגותיו של הרבי ר' שמעלקא זיע"א שכאשר האדם רוצה כבר לסגור את הגמרא מרוב עייפות והוא מתגבר ולומד עוד חמש רגעים, זה מכפר אפילו על חובי כריתות ומיתות בית דין. זאת לא אמירה בעלמא. אלא שכאשר האדם מזדכך על ידי יגיעה בתורה, יש לזה כוח גדול מאוד!

למעשה!

עצות מעשיות לחיזוק הכוונה בברכת אשר יצר

הלך ה' (ואחרון) בסדרת הכנת השיבות ברכת 'אשר יצר' עם הכנה למעשה

להשלמת הנושא שעסקנו בו בגליונות האחרונים בענין הכוונה בברכת אשר יצר, נדון עתה בענין נחוץ מאוד שיועיל לנו להשאר מחוזקים בזה לאורך זמן.

מעשה

ונפתח במשל: כשהשדכן רוצה לסגור איזה שידוך, מוכרח הוא ללכת ברצוא ושב מצד לצד כדי לשכנע את שניהם להסכים לשידוך. יש ועולה בידו לשכנע את הצד האחד ואז מתברר לו שהצד השני התחיל לפקפק בדבר; הוא עובר אל הצד השני והנה מתברר לו שהצד הראשון התחיל לחרוק, כך הוא הולך ומתרוצץ בין הצדדים, עד שהשידוך נסגר והצלחת נשברת בשעה טובה ומוצלחת. וכפי שהוא אצל השדכן, כן הוא אצל כל מי שצריך לקבל הסכמת שני צדדים, וכגון אצל המתווך, שעד שיקבל את הסכמת המוכר, לפתע יודע לו שהלוקח התחיל לפקפק במכר, ועד שיקבל את הסכמת הלוקח, לפתע יודע לו שהמוכר התחיל לפקפק וחוזר חלילה.

וכן הוא אצל הרב והתלמיד, כי גם אם ישקיע הרב את כל מרצו ודמו בהכנת הלימוד, ויתפלל לה' שחפצו יצליח בידו, וינוח טוב בלילה כדי שדעתו תהיה מיושבת וצלולה, אם התלמיד יבוא מביתו אבל וחפוי ראש מפני שקם באיחור, וקיבל בעבור כך סטירת לחי מאביו, לא יוכל בשום אופן לקבל מרבו. ואכן אם הרב בר דעת, יתפלל גם על תלמידו שיבוא מוכן לקבל ממנו לימודי ה'.

הבנה למעשה

והנמשל: אנו רואים במציאות בכל חיזוק שמתחזקים, וכגון במה שמתחזקים לכוון בברכת אשר יצר, שגם הלומדים את הבנתה ואת סגולתה, אין ההתחזקות נשארת אצלם לאורך זמן, אלא היא נעלמת והולכת עד שחוזרים להרגלם הראשון. והסיבה לזה, כי כשמדברים על אודות סגולת הדבר ומעוררים את הלב להתחזק בעניינו, הרי זה כאילו מדברים על לב המשפיע, אך אנו שעומדים מצד המקבלים עדיין איננו מוכנים באמת לקבל.

והגם שאנו מרגישים שכאשר מדברים אתנו על הבנתה של ברכת אשר יצר מתעורר לבנו להתחזק בה, אין זה אלא כמו שבאים אל צד הכלה ומשכנעים אותו להסכים לשידוך

משום שצד החתן מאוד חפץ בו, שהגם שידיעה זו מחממת מאוד את לבם של הורי הכלה, עדיין ישנן סיבות הרבה המעכבות אותם מלהסכים לשידוך. אף כאן, אע"פ שלבנו נתעורר מאוד להרגיש את הפלא הגדול של החיבור הרוחני עם הגשמי, עדיין יש מצד גופנו עיכובים שונים שיש להתבונן בהם, כי אם לא נתבונן בהם, לא יועיל לנו מה שלמדנו את גדול מעלת הברכה, הבנתה וסגולתה.

והרי כך צריך להתבונן בכל מצוה ומצוה על העיכובים המיוחדים לאותה מצוה. דוגמה בולטת היא מצות מעשר כספים. גם אלו היודעים את כל מאמרי חז"ל המדברים על מעלתה וסגולתה, אם לא יחפשו פתרונות לעיכובים השונים מצד גופם, עד מהרה יתעוררו להם קשיים שונים וישכחו את הכל.

מעשה

ולמשל, עליהם ליתן את הדעת על הקושי להוציא כל פעם סכום מכובד מן הכיס ולהעניקו לאחרים, ואכן הפתרון שהרבה מצאו לזה, הוא לפתוח חשבון בנק מיוחד שייכנס בו באופן קבוע עשירית מהמשכורת והוא יהיה מיוחד לצרכי צדקה וחסד. וכן עליהם ליתן את הדעת על הקושי לחשב בימינו כאשר ההוצאות וההכנסות נעשות ממילא, את סך הרווחים, וכן הלאה.

דוגמה נוספת: מי שרוצה להתחזק לקום בשבת קודש באשמורת הבוקר, כדי להכין את עצמו בכמה שעות של לימוד לקראת התפילה, גם אם ישמע את כל דברי החיזוק על נושא זה, אם לא יתן את דעתו על הקשיים מצד גופו, לא יועיל לו כלום, והרי אינו דבר קל לקום לפנות בוקר... יצטרך הוא לבדוק שמא כדאי לו לנוח במיטתו בצהרי יום ששי, או למעט באכילת מאכלים כבדים בסעודת ליל השבת, וכן הלאה.

הבנה למעשה

מוזכרים אף אנו, למרות שנתעוררו בלבנו להתחזק באמירת ברכת אשר יצר בכוונה, לבדוק מה הם העיכובים שמונעים מאתנו הדבר ולראות איך מתגברים עליהם. ובכן, פלא גדול הוא למה בני אדם מזלזלים בברכה זו כל-כך, שהרי אמירתה אינה אורכת זמן רב, ולפי חשבון אם אומרים אותה בנחת מילה במילה, אינה אורכת יותר מעשרים שניות.

העיכוב

אכן נבוא לדבר על אחד העיכובים הגדולים, וזאת בהקדים להביא לשונו של ה"תפארת ישראל" (ריש מסכת אבות) על לשון התנא "עשה תורתך קבע": יש גם כן במשמעות מילת קבע, ענין המשך, שלא יא לימודו פסקי פסקי, ללמוד מעט ולהפסיק, ללמוד מעט ולהפסיק, כי ההפסקות הללו משמשות להשכיח הלימוד. ומאיי טעמא לא יהיה סדר לימודו בעניינים הרבה ליום... דעל ידי שידלג הרבה מענין לענין, לא יהיה פנאי למה שלמד להשתרש יפה בנפש, שכל מחשבה דוחקת חבירתה, ונבערו שניהן יחדיו. ואפילו בענין אחד לא ישנה מדפוס לדפוס ומחדר לחדר, או אפילו ממקום למקום באותו חדר, ואפילו רק מזמן לזמן לא ישנה, אלא יא רגיל לקבוע שעה מיוחדת קבוע ללימוד זה, ושעה אחרת מיוחדת ללימוד האחר, כי כל סידור נאות יחזק כח הזכרון, וכל שינוי יחלישו.

תמצית דברי ה"תפארת ישראל", שכל דבר שנלמד בקביעות וביישוב הדעת, הוא חודר עמוק עמוק לנפש ונשאר חקוק בזכרון, מה שאין כן מה שנלמד באקראי, שיוצא באותו אופן שנכנס.

ולענייננו, יש לנו חולשה גדולה ביחס לברכת אשר יצר, אשר נעוצה במה שאין לנו זמן קבוע מראש, בו אנו נכנסים לבית הכנסת, עומדים במקומו עם 'סידור' ביד, ומברכים. ברכת אשר יצר תופסת אותנו בלתי מוכנים. אנו יכולים להיות עסוקים מכף רגל ועד ראש, אם בלימודנו אם במלאכתנו, ולפתע

האם לפתע הרגשת שאתה מתחבר להשי"ת - דבק בו, מאמין בו ובוטח בו?

זכה עוד יהודי להתחבר ולהתענג על ה' בעבודתו אותו מיט הבנה!

בעת שמחה או בעת שמצפים לישועה או הנצחה וכדומה, פנה אלינו בדרכים אלו:

- בעמדות 'נדרים פלוס', בקופת 'הביני' ואלמדה;
- בדרך נציגנו הנאמן במס' פלאפון: 0533191594
- בשליחת הודעה לדוא"ל המערכת.

המעוניין להפיץ באזור מגוריו ובשכונתו - נא ליצור עימנו קשר.

יתעורר בנו הצורך להפסיק כדי לנקות את גופנו, וכתוצאה מכך לברך אשר יצר.

דוגמה נוספת המוכרת לכולם: האדם קבע לו זמן לצאת לדרך בשעה שלוש, ויהי בשעה שלוש, בעמדו כבר מוכן ומזומן לצאת, הוא נזכר לפתע שכדאי לו להתנקות עכשיו כדי שיהיה רגוע במשך כל הדרך, והנה הוא צריך כעת להספיק בשתי דקות, כאשר כולם ממתנים לו, גם להתנקות וגם לברך אשר יצר.

סוף דבר, ברכת אשר יצר פוגשת אותנו תמיד באמצע עיסוקינו וכביכול מפריעה לנו מעיסוקינו, וכי פלא הוא שקשה לנו עד בלתי אפשרי לכוון בה!?

עצה למעשה

אכן העצה היעוצה היא, להרגיל את עצמנו לזכור מתחילת היום שבמהלך היום תהינה לנו הזדמנויות נפלאות להודות בהן להשי"ת על בריאותנו באופן כללי, כי אז כשיזדמן לנו לברך אשר יצר, לא יהיה זה כבדרך אגב, אלא נעצור ונברך במתינות כנאה וכיאה לדבר שאנו ממתנים לו מתחילת היום. הלא תראו במי שמצפה לקבלת טלפון מסוים, שגם אם יהיה עסוק בדבר מה או ידבר עם אדם חשוב, ברגע שיראה שהטלפון יצלצל ויראה על הצג את שמו של פלוני, יעזוב את הכל ויזוז הצדה לענות לו. בין רגע יתנתק מכל עיסוקיו ויהיה כל כולו שקוע בשיחה עם זה שנמצא מעבר לקו הטלפון. גם כאן הציפיה לברך אשר יצר בעת מצוא, תעזור לנו להתנתק בבוא העת מכל עיסוקנו ולצלול בין רגע אל מעמקיה של ברכה זו.

הלא גם בהכנה לתפילה, אין עיקר ההכנה הטבילה במקוה והלימוד, אלו הם רק כלים לסייע לנו בהכנת גופנו ונפשנו, אבל עיקר ההכנה הוא מה שאנו קובעים בנפשנו כי זה עתה אנו הולכים להתעסק בדיבור עם קוננו. כן הוא הדבר לענין ברכת אשר יצר, עצם זה שנכין את עצמנו מראש, יועיל לנו להיות שקועים בברכה זו בכל רמ"ח אברנו וס"ה גידנו.

מעשה

לפנינו עצה נוספת שיש ללמוד אותה מהנהגתו של חסיד ותיק, וכך סיפר לי יהודי שהיה לה עד: כשהחסיד הנודע רבי אלעזר בריזל זצ"ל היה בגיל תשעים ומעלה, ביקש ממני פעם לאחר צאתו מבית הכסא, שאגיש לו סידור. הוא לבש את המעיל העליון ואת המגבעת, קשר את עצמו עם ה'גארטל' ואז פסע לאטו אל המזוזה. כששאלתי אותו לפרש הדבר, הסביר לי בפניו המסבירות כי בתחילה משראה שקשה לו לכוון היטב בברכת אשר יצר, קבע מנהג לעצמו לברך אותה אך ורק מתוך הסידור, אך כעבור זמן כשראה שגם יעילותה של עצה זו פוחתת עם הזמן משום שנעשית כמצות אנשים מלומדה, הוסיף וקבע מנהג לעצמו לברך אותה תמיד על ידי המזוזה בתור קביעות מקום.

הבנה למעשה

הפלא ופלא! כשקובעים את המקום ואת הדרך לברך ברכה זו, ועומדים על המשמר שלא לוותר על הקביעות, המוח והלב נמצאים במלואם בשעת הברכה והברכה פועלת את פעולתה. יש וקשה לנו ללמוד מאותם חסידים שרידי דור דעה אשר היו טפח וטפחיים גבוהים מעל הארץ, אבל הנהגה מעין זו היא הנהגה פשוטה השווה לכל נפש, ובוודאי יכולים אנו לחקות אותה וייטב לנו.

לא לחינם היה חסיד זה חי בטוב ובנעימים עד קרוב למאה שנה, וראה נחת בחייו מבניו ונכדיו וניניו - הוא בירך אשר יצר כראוי! הקב"ה הראה לנו זאת בדורנו, כדי שנדע שכך הדבר פועל - ברכת אשר יצר ממישיכה בריאות ואריכות ימים!

נעמוד על המשמר לכיוון כולנו בברכת 'אשר יצר' כדת של תורה, וירווח לנו כל הימים בזה ובבא!

שובו בנים שובבי"ם

בעומדנו בעיצומם של ימי השובבי"ם, אשר הקדיאה מעוררת את הזמן, וכוחם גדול להתעוררות בתשובה ולתיקון המעשים.

מבחר שיעורים בחיזוק עניינים

אשר הזמן גרמן יעלוך מעלה מעלה בדרך העולה בית ה'

טלפון ישיר שע"י 'קול הלשון': 0732.951.337

לגישה ישירה לתיקית 'שובבי"ם' לחצו בכניסתכם למערכת * ולאחמ"כ: 111179.

קול הבינני א"י - 072.2577726 ארה"ב - 718.686.8300 ברטינה - 0204.586.215 ברגיה - 03.300.0223

לקבלת הגיליון בקביעות
תכתובת: info@machonhavineini.com
א60263@gmail.com

לתיירות והנצחת שיעור, וכן לקבלת השיעור דבר יום ביומו, ניתן לפנות
ישירות למכון 'הבינני' בדוא"ל: info@machonhavineini.com